

INTERPRETAREA PSIHOLAGICĂ A UNEI FOTOGRAFII DE GRUP DIN REGHINUL ANILOR INTERBELICI

Gabriel Balaci, Dorin-Ioan Rus

Târgu-Mureș

În volumul al doilea al manuscrisului *Cronicii Reghinului Săsesc*, întocmită de Helmut Czoppelt, se găsește o fotografie interesantă realizată în urmă cu 70 de ani, în 1924, acasă la Gustav Müller, la încheierea unei petreceri la care participanții au purtat măști.

Din această fotografie, lipită de către H. Czoppelt pe una dintre filele valoroasei sale cronici, pot fi extrase mai multe informații privitoare la istoria contemporană a orașului Reghin.

Prima dintre acestea ar fi de natură etnografică, imaginea fiind înregistrată în timpul perioadei de carnaval (*Faschinszeit*), după cum am aflat de la doamna Grette Schiffbäumer (care actualmente trăiește la căminul de bătrâni din Gundelsheim), un obicei des întâlnit în Europa. După numărul personajelor (32) și aranjamentul fundalului, putem conchide că avem de-a face cu o acțiune organizată într-un spațiu larg, într-o locuință aparținătoare unei persoane bine situate pe plan social (Gustav Müller – așa cum suntem informați de către Czoppelt –) și care apare în fotografie în rândul de sus, al treilea din dreapta, nemascat.

Se mai poate observa prezența a două personaje cunoscute și importante: în rândul de sus, apare dr. Hugo Schiffbäumer, ultimul primar de naționalitate germană al Reghinului (a condus orașul cu succes între 1913-1924), iar în rândul al doilea, în spatele lui Gizus Wermescher, celebrul compozitor Rudolf Wagner-Regeny.

Se remarcă veselia sinceră a tuturor personajelor, care, cu o singură excepție, au fețele neacoperite de mască, pentru a fi mai ușor de recunoscut în fotografie.

Helmut Czoppelt se arată a fi nu doar un bun cunoscător al celor fotografiați, ci și un prieten apropiat al acestora, după cum rezultă din redarea prenumelor lor, când folosește de cele mai multe ori diminutivul (cu excepția lui Hugo Schiffbäumer, Arnold Wachner și Oskar Hellwig, unde titulatura de „doctor” impunea mai mult respect).

De la stânga la dreapta:

Rândul de sus: Albert Hellwig, Erich Wermescher, Gustav Müller, Edmund (*Mucki*) Schiffbäumer, Grete Kosch (?), Dr. Hugo Schiffbäumer, Lotte Fröhlich, Lori Klos, Erich Dienesch;

Rândul doi: Julius Fröhlich, Dr. Oskar Hellwig, Emil Klos senior, Hermine Wagner, Selma Schiffbäumer, Selma Griebmüller, Hilde Dienesch, Gizus Wermescher, în spatele lui, Rudolf Wagner.

Rândul trei: Luischen Binder, Irene Keintzel, Berta Müller, Georg Benesch, Hermine Benesch, lângă ea Grette Hellwig?

Rândul patru: Dr. Arnold Wachner, Oskar Keintzel, Helene Wermescher, Trude Wachner, Ernst Wermescher, Anni Keintzel, Julius Keintzel, Alfred Binder.

Majoritatea acestor personaje au ajuns importante personalități ale orașului, iar în septembrie 1944 (alții mai târziu) au emigrat în Germania și Austria. În străinătate ei au început o viață nouă, continuându-și carierele începute acasă ori începând acolo altele noi. Unii dintre ei au ajuns în Occident oameni importanți în viața politică sau culturală. Mai jos sunt oferite unele date despre toți aceștia:

Erich Wermescher, comerciant, proprietar de magazine și case.

Dr. Oskar Hellwig: medic al orașului în perioada interbelică;

Emil Kloss: fabricantul de spirt al orașului;

Hugo Schiffbäumer: avocat, unul dintre cei mai importanți primari ai Reghinului interbelic, care a condus orașul între anii 1913 și 1924¹;

Gustav Müller: arhitect și prim curator după evacuare, a dus cu el, la emigrarea în Germania Federală, în 1962, un valoros material istoric cu privire la biserica evanghelică, pentru colectarea căruia a depus mari eforturi în ultimii ani. El locuia în 1962 la căminul transilvănean din Gundelsheim/Neckar².

Edmund Schiffbäumer junior (*Muki*): s-a stabilit în Thüringen, apoi în s-a mutat la Reutlingen din 1955. Angajat ca inginer, căsătorit, are din 1956 o fiică, Christa³.

Lotte Fröhlich: soția lui Julius Fröhlich (mai jos);

Erich Dienesch: redactor la publicația reghineană „Hihnemuerk” din Stuttgart, a preluat din 1959 conducerea publicației „Siebenbürgische Zeitung” pentru toată Austria⁴.

Julius Fröhlich: inginer, consilier al serviciului silvic, născut la Sighișoara, la 8 februarie 1881, cu studii la Viena. După ce a lucrat o perioadă în Iugoslavia, a venit la Reghinul Săsesc în 1925, pentru a prelua conducerea tehnică a „Forestei”, pe-atunci cea mai mare întreprindere de prelucrare a lemnului din Europa de sud-est. Nu s-a refugiat din Reghin, ci de la Sopron, din Ungaria. După 1944 s-a

¹ E. Philippi, W. Weltzer, *Sächsisch-Regen. Die Stadt am Berge*, Bohum, 1991, p. 387.

² *Vum Hihnemuerk*, în „Der Hihnemuerk. Heimatbrief für Sächsisch-Regen und Umgebung”, nr. 4, Stuttgart, 1962, nr. 19-20-21, p. 9, la Siebenbürgische Bibliothek Gundelsheim/Neckar, O II.s, 10185 (în continuare: „Der Hihnemuerk”); D.-I. Rus, *Contribuții la cunoașterea emigrației sașilor reghineni între anii 1944-1964*, Cluj-Napoca, 2005, p. 164.

³ *Vum Hihnemuerk*, în „Der Hihnemuerk”, nr. 5, 1956, p. 3; D.-I. Rus, *op. cit.*, p. 172.

⁴ *Vum Hihnemuerk*, în „Der Hihnemuerk”, nr. 17-18, 1959-1960, p. 6; D.-I. Rus, *op. cit.*, p. 145.

stabilit în Austria, lucrând la administrația silvică din Ebenzweier în Altmünster. Personaj interesant și multiplu, vânător, scriitor (a publicat o serie de lucrări științifice – principala sa lucrare în domeniul silviculturii este *Urwaldpraxis* – și umoristice). Căsătorit cu Lotte, născută Leicht, a avut doi fii: Paul și Otto (medic doctor)⁵. În anul realizării fotografiei de față, nu era stabilit la Reghin.

Hilde Dienesch: soția lui Erich Dienesch (mai sus).

Julius Wermescher (*Gizus*): fost conducător al orchestrei de muzică a Reghinului. A decedat la 11 ianuarie 1953, la 80 de ani, fiind îngropat la Salzburg⁶.

Rudolf Wagner-Régeny: născut la Reghinul Săsesc la 28 august 1903, absolvent al conservatorului din Leipzig și al Școlii superioare de muzică din Berlin (1919-1925). A devenit director al operei din Berlin. Pentru că n-a colaborat cu regimul hitlerist, a fost trimis pe front în 1943. Din 1947 este profesor la școala de muzică din Rostock (în același an i-a murit soția), iar din 1950 profesor de compoziție la Școala superioară de muzică din Berlin. Se căsătorește a doua oară cu Gertie Voht. A influențat genul muzicii moderne de teatru⁷, compunând numeroase piese muzicale, librete, opere reprezentative pentru muzica simfonică postbelică. Datorită preocupărilor și a activităților desfășurate mai mult în RDG, nu a întreținut relații cu emigrația sașilor reghineni. De la plecarea sa la studii în Germania, nu s-a mai întors acasă decât o singură dată, în 1923, pentru a fi alături de prieteni la un carnaval.

Louise Binder (Luischen): soția lui Alfred Binder;

Georg Benesch: profesor; fost viceprimar și director al școlii de fete din Reghinul Săsesc, s-a stabilit în Bad Wimpfen/Wittemberg cu familia: soția Hermine, născută Wagner, fiica Gertrud-Medi (fusesse căsătorită cu Birthler Rudi, decedat, cu puțin timp înainte de încheierea războiului) fiind educatoare la grădiniță și având trei copii Gerhild (1942), Sigrid (1943) și Ortun (1944). A avut mai mulți copii, dintre care cel mai important a fost Friedrich, cel mai mare băiat al profesorului, stabilit în Kiel unde a fost unul dintre liderii mișcării antropozofice. Acesta, căsătorit cu Sunhild, fiica profesorului universitar Hahne din Halle, avea în 1956 7 copii: Gudrun (1935), Reinhard (1936), Wolfgang (1938), Hans Heinrich (1941), Helmut (1943), Irmgard (1944) și Christa (1951)⁸.

Arnold Wachner: medic doctor, s-a stabilit, împreună cu soția sa, la Bad Tölz în 1945 unde a reușit, în anul 1951, să-și întemeieze un cabinet stomatologic propriu, în care a lucrat, până cu puțin timp înaintea decesului, în ciuda vârstei, cu o conștiință excepțională și hărnicie exemplară. A decedat la 19 iunie 1955 în Bad Tölz⁹.

⁵ *Unsere Toten*, în „Der Hihnemuerk”, an 3, nr. 9, p. 4; *Die Siebenbürger Sachsen. Lexikon*, 1990, p. 134; D.-I. Rus, *op. cit.*, p. 147.

⁶ *Unsere Toten*, în „Der Hihnemuerk”, nr. 5, 1956, p. 8; D.-I. Rus, *op. cit.*, p. 182-183.

⁷ *Die Siebenbürger Sachsen. Lexikon*, 1990, p. 562-563;

⁸ *Vum Hihnemuerk*, în „Der Hihnemuerk”, nr. 5, 1956, p. 3; D.-I. Rus, *op. cit.*, p. 139-140.

⁹ *Unsere Toten*, în „Der Hihnemuerk”, nr. 3, 1955, p. 7; D.-I. Rus, *op. cit.*, p. 180.

Oskar Keintzel: fost șef al contabilității cooperăției de consum din Attang-Puchheim, iar la Reghin contabil șef la uzina electrică. Oskar Keintzel a murit la scurt timp după fiul său Horst, la 27 octombrie 1956, în vârstă de 64 ani, și a fost incinerat, la Linz, pe data de 31. Slujba a fost oficiată de fostul preot paroh al Reghinului Săsesc, vicarul general Heinrich Nikolaus¹⁰.

Ernst Wermescher: a ajuns maestru pantofar.

Trude Wachner: soția lui Arnold Wermescher (mai sus).

Julius Keintzel: inginer, deputat în parlamentul ungar între anii 1940-1944, una dintre cele mai importante personalități ale Reghinului; s-a stabilit la Vöklabruck.

Alfred Binder (*Baba*), „der kleine Originalbaba” – s-a stabilit în Bremen și a cumpărat în localitățile din jur toate fabricile de șelărie, pielărie și curelărie, numărându-se astfel printre marii capitaliști ai emigrației Reghinului¹¹.

Reuniți la o petrecere la final de carnaval, grupul acestor importanți membri ai emigrației reghinene postbelice ne-a lăsat o imagine destul de interesantă a atmosferei de epocă. Din această fotografie se pot desprinde mai multe concluzii cu privire la locul și rolul lor în mijlocul comunității Reghinului Săsesc interbelic.

Masca este utilizată de om în diferite aspecte socioculturale ale vieții: teatru, carnaval, diferite ritualuri, inclusiv cele de înmormântare. La egipteni, în antichitate, aceste măști exterioare sunt rezultatul imaginației creatoare sau reproductivă a oamenilor. Aceasta creație are un corespondent chiar în structura personalității omului și anume *persona*. În psihologia jungliană întâlnim acest termen. *Persona* (lat.) = masca purtată de actori în teatrul antic. *Persona*, ca și componentă a personalității, reprezintă Eul social, adică ceea ce afișăm în relațiile noastre interpersonale. Această mască invizibilă devine perceptibilă atunci când ne analizăm comportamentul și atitudinile în relațiile cu diferite persoane cunoscute sau necunoscute până în momentul interacțiunii. Ar fi, de asemenea, interesant să supunem observației diferitele atitudini, uneori diametral opuse chiar față de convingerile noastre cele mai profunde, pe care le manifestăm în relațiile interpersonale. Această constatare ne dovedește faptul că *persona*, masca, ne permite să ne ascundem, să ne disimulăm natura individuală. Același rol îl are și masca folosită în carnaval, teatru sau diverse ritualuri. Între individul care poartă mască și mască se dezvoltă o anumită relație. Distingem astfel identificarea individului cu masca sau personajul reprezentat de mască, sau dimpotrivă o opoziție între individ și mască. Atunci când persoana alege o mască pe care dorește să o poarte cu o anumită ocazie (nu și când este obligată să poarte o mască anume),

¹⁰ *Unsere Toten*, în „Der Hihnemuerk”, nr. 7, 1957, p. 6; D.-I. Rus, *op. cit.*, p. 155.

¹¹ *Vum Hihnemuerk*, în „Der Hihnemuerk”, nr. 17-18, 1959-1960, p. 6; D.-I. Rus, *op. cit.*, p. 140.

persoana face aceasta alegere parțial conștientă. O bună parte a motivației care stă la baza alegerii rămâne inconștientă și această motivație inconștientă ține de anumite dorințe și sentimente pe care nu dorește să și le accepte și cu atât mai puțin să le facă cunoscute comunității sau grupului din care face parte. Totuși, această motivație poate fi identificată prin interpretarea psihanalitică a rolului sau a măștii alese. Atunci când există o opoziție între individ și masca purtată (personajul pe care-l întrușipează), acest lucru fiind cel mai adesea întâlnit în ritualuri, purtătorul măștii parcurge, în cadrul ritualului, un traseu „purificator” la capătul căruia individul este eliberat de mască, „purificat” și „reintegrat” în comunitate, fără a mai fi nevoie să se ascundă după mască, iar masca este distrusă sau arsă. Focul este simbolul purificării. De obicei măștile reprezintă personaje negative. Aceste personaje sunt eroii negativi, dar cu un rol corectiv, ai unor legende și basme populare. Aceste personaje negative sunt rodul imaginației oamenilor și au rolul de a alimenta temerile acestora. Aceste temeri sunt legate de credințele oamenilor și sunt transmise transgenerațional, datorită rolului lor de a veghea la respectarea regulilor sociale, care ajută la menținerea și buna funcționare a comunității. Oamenii sunt conștienți de faptul ca aceste reguli pot fi încălcate și în consecință existența comunității este pusă în pericol, iar pentru a evita acest lucru este necesar un „supraeu” al întregii comunități care să fie unanim acceptat. Pentru a menține aceste temeri este nevoie ca oamenii să-și poată reprezenta într-un anumit fel aceste pericole. Masca are tocmai acest rol și anume de a da o imagine acestor personaje. De asemenea, măștile pot reprezenta, prin fizionomia reprezentată, anumite stări sufletești, stări care sunt dificil de exprimat în mod nemijlocit (ura, invidia, gelozia, dorința de a face rău cuiva etc). În general în mediul rural, dar și în unele mici comunități urbane, relațiile dintre oameni sunt foarte strânse. Oamenii apelează unii la alții pentru a cere ajutor, sprijin la diferite munci (clacă), pentru a-și împărtăși durerile sau bucuriile. Cu toată această apropiere, ei nu pot împiedica invidia, gelozia, chiar și ura unora față de alții. Deoarece ei evită, în cele mai multe cazuri, să-și exprime aceste stări sufletești în mod direct, sunt nevoiți să găsească alte formule cathartice pentru a scăpa de aceste tensiuni negative. Una din aceste formule care face apel la proiectivitatea individului este carnavalul sau balul mascat. În analiza măștilor putem găsi și simboluri păgâne sau precreștine menite a exprima bucuria și recunoștința oamenilor pentru obținerea unei recolte bogate sau implorarea divinității pentru ameliorarea condițiilor meteorologice care ar putea periclita viața oamenilor. Însă, pe lângă acest tip de măști, găsim și măști care simbolizează răul, monștri care încearcă să facă rău oamenilor bogați și zgârșiți, fecioarelor sau bărbaților și femeilor infidele. Oamenii care poartă acest tip de

măști se identifică cu ele și sub pretextul interpretării unui rol ei pot să-și exprime necenzurat sentimentele și emoțiile negative pe care le nutresc față de anumiți membri ai comunității și care dacă ar fi exprimate în alt context ar putea periclita buna funcționare a comunității, ar putea duce la marginalizarea lor sau chiar la excluderea din comunitate. Chipul senin și zâmbetul oamenilor din fotografie este dovada descărcării tensiunilor negative ale membrilor grupului, fără a provoca supărări sau conflicte. Rezultă de aici importanța unor astfel de serbări sau manifestări artistice pentru comunități. Aceste serbări au de obicei un calendar bine fixat în cadrul comunităților rurale, calendar ce a fost stabilit atât în funcție de ciclurile naturii, cât și de natura umană a indivizilor ce compun comunitatea respectivă.

La o primă privire a fotografiei se remarcă buna dispoziție exprimată prin zâmbetele participanților. Personajele sunt inspirate din miturile încă active la nivelul comunității – moartea, trubadurii care cântă dragostea interzisă sau tăinuită de vreun tânăr care nu corespunde păturii sociale din care face parte iubita lui (probabil), dar și meseriile practicate în comunitate, medicul, măcelarul (jos) etc. Faptul că cirul era una dintre puținele forme de divertisment este exprimat prin numărul mare de persoane deghizate în arlechini, clovni. Poziționarea personajelor în fotografie (femeile în mijloc, apropiate una de cealaltă, și bărbații în jurul lor) denotă din partea bărbaților asumarea rolului de protectori ai soțiilor lor și implicit ai familiilor, iar relația dintre femei exprimă bună înțelegere, lipsa geloziei, a invidiei. Aceeași poziționare poate fi interpretată de asemenea ca o neîncredere între femei, de unde și nevoia de a fi cât mai apropiate unele de celelalte pentru a se putea supraveghea ca nu cumva una să atenteze la soțul alteia.

Dacă efectuăm o analiză de ansamblu a fotografiei, putem face o paralelă între piramida trebuințelor (Maslow) și poziția personajelor. La baza piramidei sunt nevoile primare (hrana etc.), iar în fotografie în partea de jos stă măcelarul, care prin meseria lui asigură hrana comunității. Observăm mai sus clovni care au rolul de a bine dispune. Pentru a fi bine-dispuși oamenii trebuie să fie apropiați unii de alții și prieteni. Acest lucru corespunde nevoii de afiliere din piramida trebuințelor. Puțin mai sus îl remarcăm pe doctor (felcer cum este numit în Banat) și pe doamnele care reprezintă înalta societate (dreapta fotografiei). Aceștia reprezintă o pătură socială cu valori clare, cu reguli bine definite și un nivel intelectual mai ridicat. Ideea de clasă ne duce cu gândul la treapta următoare a piramidei și anume la nevoia de securitate. Clasa aristocraților este de obicei o clasă râvnită de majoritatea populației, însă criteriile de aderare la această clasă sunt îndeplinite doar de o parte a populației. În partea de sus întâlnim personaje care trimit la latura spirituală a comunității: moartea, muzica legată de dragoste, ceea ce corespunde ultimului nivel al piramidei trebuințelor, și anume trebuințele spirituale.

THE PSYCHOLOGICAL INTERPRETATION OF A GROUP PHOTOGRAPH FROM REGHIN IN THE INTERWAR YEARS

Abstract

The authors analyzes in the above article some characters grasped in a photo achieved on the occasion of a carnival in inter-war Reghin. First of all their socio-professional status is depicted then the place characters life. Working independently the authors come to the some conclusion regarding the characters hidden behind the masks, and their involuntary positioning in the photography according to their socio-professional status.

